

תקציר מנהלים

מטרת העבודה היא להציג חוות דעת בנושא פיתוח תחום החקלאות העירונית בישראל. בשלב הראשון אציג ניתוח של המגמות הקיימות בישראל ובעולם. החקלאות העירונית עשויה להשפיע על אורח החיים בעיר ועל התושבים במספר היבטים – כלכלה, חברה, סביבה ויתכן אף בתחומים נוספים כמו חינוך ואפילו בריאות. התחומים הללו מהווים למעשה מארג של נושאים המושפעים מפיתוח החקלאות העירונית ועל-ידי כך גם משפיעים זה על זה.

החקלאות העירונית בישראל נמצאת בתהליך התפתחות בעשורים האחרונים, אולם היקפה עדיין קטן יחסית. בעוד שבאירופה ובארצות-הברית ישנם פרויקטים וותיקים ומבוססים של חקלאות עירונית, בישראל הפרויקטים הבולטים הוקמו בעיקר בעשור האחרון. בעבודה למדתי כי חלק מהפרויקטים זכו להצלחה חברתית ובכך משכו אליהם תושבים רבים. אולם עד היום אף מיזם של חקלאות עירונית בישראל לא הצליח להגיע לייצור משמעותי ולהניב רווחים של ממש.

בקובה, סין, רוסיה ובחלק ממדינות אפריקה, החקלאות העירונית מגיעה לנפח ייצור שנע בין 60% ל-90% מהצריכה המקומית של ירקות, פירות ודגים. בבריטניה וארצות-הברית הנתח של החקלאות העירונית הוא קטן הרבה יותר, אך היא עדיין מהווה גורם ייצור בעל משקל. העובדה שהחקלאות העירונית במדינות הללו מפותחת יותר לעומת ישראל נובעת ממדיניות ארוכת שנים שמבטיחה הקצאת קרקעות לחקלאות עירונית בתחומי הערים וכן כלים נוספים של עידוד ותמיכה שאינם קיימים בישראל.

על-אף הפיגור הניכר בו נמצאת ישראל, ישנה התעוררות בתחום החקלאות העירונית, במיוחד ב-10 השנים האחרונות. המיזמים הבולטים בישראל פותחו בשני אופנים עיקריים – יוזמה של הרשות המקומית או התארגנות עצמאית של קבוצת תושבים. בעשור האחרון הוקמו כמה מיזמים בולטים בישראל - בתל-אביב וראשון-לציון הדבר נעשה בעידוד הרשות המקומית ואילו בירושלים ובאר-שבע על-ידי עמותה חברתית או על-ידי התארגנות ושיתוף פעולה בין תושבי השכונה. מיזם וותיק יותר ומוצלח יחסית קודם על-ידי הקרן הקיימת לישראל בסטף. כפי שכתבתי בפתיחה המיזמים הללו לא הצליחו להפוך לכוח ייצור משמעותי, אולם כן הצליחו למשוך תושבים רבים וליצור אווירה קהילתית-חברתית טובה יותר.

במסגרת העבודה מצאתי כי חקלאות עירונית מושכת אליה שני סוגים עיקריים של אוכלוסיות. אוכלוסיות חזקות ומבוססות עוסקות בחקלאות עירונית כסוג של תחביב בשעות הפנאי ואילו מן הצד השני אוכלוסיות חלשות עוסקות בתחום כדי שלא יאלצו לרכוש מזון.

על-מנת להביא את החקלאות העירונית בישראל למצב דומה לזה הקיים בבריטניה ובמדינות נוספות במערב המלצתי על מדיניות שתכלול מספר צעדים משולבים. הפעולות המומלצות הן שילוב של מה שלמדתי מדוגמאות מוצלחות מהעולם ושל תובנות שעלו במהלך כתיבת העבודה. הפעולות בהן יש לנקוט צריכות להיות כאלה שישפיעו על מארג הנושאים המושפעים מהחקלאות העירונית – כלכלה, סביבה וחברה ורצוי שגם נושאים נוספים.